

Dediščina okoli nas

V Vrtcih Brezovica smo se v šolskem letu 2016/17 priključili projektu Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije *Dnevi evropske kulturne dediščine* in *Teden kulturne dediščine*, na temo *Dediščina okoli nas*. Zavod za varstvo kulturne dediščine ga je pripravil skupaj z Ministrstvom za kulturo, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvom RS za šolstvo, Slovensko nacionalno komisijo za UNESCO in Skupnostjo vrtcev Slovenije.

O projektu *Dnevi evropske kulturne dediščine* in *Tedna kulturne dediščine*

»Dnevi evropske kulturne dediščine so skupna akcija številnih evropskih držav pod okriljem Sveta Evrope in Evropske komisije. Slovenija je bila leta 1991 skupaj še z nekaterimi drugimi evropskimi državami med ustanoviteljicami – pobudnicami prireditve *Dnevi evropske kulturne dediščine*. Vsako leto znova prireditelji izberejo raznovrstne teme, s katerimi poskušajo domači javnosti, Evropejcem in svetu predstaviti kulturno dediščino Evrope. Letošnja tema *Dediščina okoli nas* je nagovarjala dediščinske skupnosti. Tako kot dediščina nastaja doma, ko se odločimo dragoceni predmet, zgodbo ali modrost ohraniti za naše potomce, ravno tako sta v nekem okolju pomembna odločitev in dogovor neke skupnosti o tem, kaj je pomembno ohraniti za naše zanamce.

Naloga vseh, ki se ukvarjamo s tem, pa je, da mlade in malo manj mlade opozorimo, da dediščina niso le velike in pomembne stavbe, temveč je lahko tudi nekaj majhnega, preprostega, spregledanega ali na videz nepomembnega, kot so perišče ob vodi, hlevček za osle iz suhozida, kretniška postavljalnica, znanje o sušenju prunel ... Pred leti je nastal interaktivni spletni portal (www.europeanheritagedays.com), na katerem se je med prvimi dvanajstimi državami predstavljala tudi Slovenija. Privlačni spletni napovednik dogodkov, kjer so na enem mestu združeni in predstavljeni vsi evropski dogodki, je mnogo več kot le to. Kaže bogastvo in raznolikost evropske dediščine ter prepoznavnost na evropskem zemljevidu.« (Spletna stran: *Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije*, projekti, *Dnevi evropske kulturne dediščine*.)

Izvedba projekta v našem vrtcu

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije je za predstavitev projekta pripravil več regionalnih izobraževanj. Ker sem po izobražbi etnologinja in kulturna antropologinja ter vzgojiteljica predšolskih otrok, sem se enega od regionalnih izobraževanj udeležila. Projekt sem predstavila sodelavkam in sodelavcem, jih navdušila, prevzela koordinacijo, predstavila ideje in skupaj smo oblikovali program za naš vrtec.

Vsaka enota je vsebine s področja kulturne in naravne dediščine na različne načine vključevala v svoje delo, upoštevajoč starost otrok. V nadaljevanju navajam opis dejavnosti, ki smo jih v našem vrtcu izvajali med letom, poglobljeno pa obravnavali, strnili in predstavili v *Tednu kulturne dediščine*, prvi teden oktobra 2016, v dopoldanskem času in na popoldanskih srečanjih s starši, starimi starši in širšo okolico.

Enota Brezovica, ki ima dva oddelka otrok, je naredila izlet otrok s starši do Podpeškega jezera. Sprehodili so se okrog jezera in spoznali legendo o nastanku jezera, ki se je ohranila po pripovedovanju domačinov. Gostili so upokoјence z Brezovice in pod njihovim mentorstvom izdelovali igrače, kot so jih sami delali v otroštvu.

V *enoti Notranje Gorice* so si ogledali bližnji *Tehniški muzej Slovenije* v Bistri, pripravili tržnico jesenskih pridelkov in nanjo povabili stare starše. Prehodili so tisti del Jakobove poti, ki poteka mimo Notranjih Goric. Ob obisku ene od babic so spoznali klekljanje. Ličkali so koruzo in luščili fižol. Kuhali so tudi *suk* – močnik, kot mu pravijo po domače. Raziskali so, da so Notranjim Goricam nekdaj rekli Suke, domačinom pa sukarji, po tej stari jedi, ki so jo nekoč veliko uživali.

Slika 1: Kuhanje močnika, po domače suk (foto Polona Šuštaršič)

V *enoti Preserje*, kjer domujeta dve skupini otrok, so zbrali stare predmete, jih opremili z vsemi podatki, ki so jih dobili od domačinov, staršev, starih staršev, in pripravili razstavo.

Domačin Janez Umek jim je pripovedoval, kako so nekdaj kosili v Ponikvah, na zaključnem nastopu pa je zapel nekaj ljudskih pesmi. Gostili so par iz *Folklorne skupine Rožmarin* iz Vnanjih Goric, pevska skupina *Podpeški pobi* pa je zapela nekaj ljudskih pesmi, pekli so jabolčni zavitek, ličkali koruzo, luščili fižol, trli orehe in pletli predpražnike iz ličja.

Enota Osnovna šola Brezovica je gostila *Folklorno skupino Rožmarin* iz Vnanjih Goric in *Podpeške pobe* in *Teden kulturne dediščine* posvetila spoznavanju ljudskih plesov in pesmi.

Slika 2: Razstava starih predmetov

Slika 3: Luščenje fižola

Slika 4: Trenje orehov

V *enoti Rakitna*, v kateri sta prav tako le dva oddelka otrok, so ob sodelovanju članov *Društva upokoјencev* spoznali zgodovino Rakitne. Domačin Blaž Bezek, zbiralec razglednic, jim je pokazal svojo bogato zbirko razglednic. Te so fotokopirali, povečali in pripravili diaporo, ki je bila ob prihodu in odhodu otrok in staršev na ogled v garderobi. Na razstavo so povabili tudi učence podružnice šole Rakitna, ki ima svoje prostore poleg vrtca. Perilo so prali na perilnikih, mleli kavo

s kavnimi mlinčki, pripravili razstavo starih igrač ter izdelali žoge in punčke iz cunj.

Slika 5: Razstava starih igrač

V enoti Vnanje Gorice so pripravili srečanje in delavnico s starimi starši, na kateri so izdelovali ljudska glasbila. Na srečanju s starši pa so gostili gledališče *Zapik*, ki je predstavilo režijansko ljudsko pravljico *Zverinice iz Rezijske* in pripravilo delavnico za otroke. Gostili so tudi domačo *Folklorno skupino Rožmarin*.

Slika 6: Izdelovanje otroških ljudskih glasbil

V največji enoti *Vrtcev Brezovica*, v enoti *Podpeč*, ki ima deset skupin in v kateri tudi delam, smo si za prednostno nalogo izbrali projekt *Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije – Dediščina okoli nas*. V vseh skupinah so otroci poslušali in se učili otroške ljudske pesmice, igrali na improvizirana ljudska glasbila, plesali otroške ljudske rajalne igre, se učili ljudskih plesov, prebirali slovenske ljudske pravljice, se zabavali ob bibarijah, prstnih igrah, izštevankah, šaljivkah in ob tem spoznavali nove (stare) izraze.

Nekaj dejavnosti smo izvedli za vse skupine, predvsem starejše skupine pa so vsebine iz dediščine obravnavale bolj obsežno in poglobljeno. Tako so ob filmu *Kekec* otroci spoznali življenje pastirjev, kako so preživljali otroštvo v tistih časih in se pogovorili o oblačilni podobi. Zbirali so stare predmete, jih risali

z ogljem in pripravili razstavo. Otroci so si ogledali stare namizne prtičke, jih tipali, opazovali različne motive in z njimi pokrivali dojenčke. Izdelali so preproste punčke iz cunj – nince in spekli jabolčni zavitek. Ob sodelovanju staršev in starih staršev smo raziskovali igre in igrače nekoč, se učili otroških ljudskih iger (rihtarja bit / trden most / leti, leti, leti / ura je ena, medved še spi / gnilo jajce / telefončki / klavirčke prodajat / vroče – mrzlo / dan – noč / kipe delat ...). Udeležili smo se izleta do Podpeškega jezera, ga obhodili in tam spoznali legendo o nastanku jezera. Gostili smo en par in godca na harmoniko iz *Folklorne skupine Rožmarin* iz Vnanjih Goric. Oblečeni so bili v gorenjsko narodno nošo. Predstavili so nam folklorni kostum in zaplesali štajeriš. Skupaj pa smo zaplesali ples *Abraham ima sedem sinov*. Gostili smo tudi pevsko skupino *Cintare* iz Ljubljane, ki poje slovenske ljudske pesmi. Od dvanajstih pevk, ki se jih družijo v skupini, nas je obiskalo sedem. Vsaka je bila oblečena s svoj folklorni kostum, ki je prikazoval eno slovensko pokrajino. Večina si je obleko zašila sama. Mlajše skupine so opazovale njihova pisana oblačila in poslušale petje otroških ljudskih pesmi. S starejšimi otroki pa je potekal pogovor o oblekah in oblačenju nekdaj, na preprost način so jim predstavile ljudsko pesem (izvor, nastanek) in nekaj pesmi tudi zapele. Starejše skupine so obiskale muzej starih predmetov domačina Alojza Suhadolnika, po domače pri Lukmanu. V njem je na ogled veliko predmetov, ki so jih nekoč uporabljali – ne samo iz te domačije, ampak tudi od drugih okoličanov: zibka, svetilke, podkve, knjige in molitveniki, kolo voza, posoda, slike in fotografije, kmečka orodja ... Teden kulturne dediščine smo sklenili s tradicionalnim jesenskim piknikom, na katerem smo gostili otroke naše enote, njihove starše, stare starše in domačine. Pripravili smo več delavnic: čebelarstvo pod vodstvom čebelarja Franca Suhadolnika z Jezera, pletarstvo pod vodstvom pletarja Janeza Janžlja iz Borovnice, jesensko tržnico, peko kostanja in krompirja, ustvarjanje iz jesenskih plodov, izdelovanje tetke jeseni, uganke, izdelovanje eko zastave in ličkanje koruze. Srečanje je bilo dobro obiskano.

Slika 7: Obisk skupine pevk ljudskih pesmi Cintare iz Ljubljane

Slika 8: Obisk muzeja starih predmetov pri Lukmanu v Podpeči

Slika 9: Pletarska delavnica

Sklep

Vrtčevskim otrokom smo s projektom *Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije* na temo *Dediščina okoli nas* želeli približati dediščino na njim primeren in razumljiv način. Otroci so spoznavali domači kraj in imeli možnost spoznavanja razlik med življenjskimi navadami naše kulture nekoč in danes. Podarek je bil na metodi odprtega učnega okolja dediščine in na medgeneracijskem povezovanju. Posegli smo po vsebinah iz materialne, socialne in tudi duhovne kulture. Odgovore na vprašanja kdo, kaj, kako, kje in zakaj smo iskali v različnih virih, zbrane informacije pa predstavili na različne načine (plakati, razstave, delavnice, srečanja s starši, starimi starši in domačini). Projekt, v katerem smo se seznanjali z našo kulturo in tradicijo, skupaj odkrivali vrednote primarnega kulturnega okolja, krepili pozitiven odnos do dediščine in vzbudili zanimanje za lastno dediščino, bomo nadaljevali tudi prihodnje leto.

Literatura

1. Spletna stran: *Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije*, projekti, *Dnevi evropske kulturne dediščine*.
2. *Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.
3. Fotografije: arhiv Vrtci Brezovica in Vesna Sever Borovnik.